

PRIJEPORI O SUDSKOJ NADLEŽNOSTI I POSLOVNIM UDJELIMA U SVJETLU BRAČNE STEČEVINE

Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar*

UDK: 347.961.1:347.627.3(497.5)

347.921:347.627.3(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.72.12.05

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: prosinac 2021.

Trgovačka društva i poslovni udjeli u njima dio su stvarnosti. Određene nejasnoće proizlaze iz sudske prakse koja se mijenjala u odnosu na nadležnost sudova koji rješavaju probleme poslovnih udjela kad je riječ o bračnoj stečevini, ali i iz neodgovarajuće zakonske regulative. U radu se rasvjetljuje tijek razvoja zakonskog imovinskog režima bračnih drugova koji neminovno danas zahtijeva određene izmjene u smislu jače zaštite bračnog druga koji nije član trgovačkog društva, ali može trpjeti veliku štetu u slučaju da se poslovni udjeli stječu za vrijeme trajanja bračne zajednice. Ustavni zahtjev za vladavinom prava podrazumijeva inter alia i pravnu sigurnost kojoj ne pogoduje sadašnje normativno stanje obojeno fragmentiranošću sudske nadležnosti i zakonskih normi glede bračne stečevine koja je obiteljskopравни institut. Određene promjene u trgovačkom i obiteljskom pravu te sudskoj nadležnosti nužne su kako ne bi postojao divergentan tretman različitih oblika (vrsta) imovine koja pripada bračnim drugovima.

Ključne riječi: poslovni udjeli, bračni drugovi, bračna stečevina

---

* Dr. sc. Dubravka Hrabar, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg republike Hrvatske 3, 10000 Zagreb; dubravka.hrabar@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4103-8190

1. UVOD**

Primjena propisa u praksi test je njegove vrijednosti odnosno pokazatelj štiti li propis u dovoljnoj mjeri prava osoba kojima je namijenjen, odgovara li na društvene zahtjeve i podupire li njegova primjena vladavinu prava. Zakonodavac bi trebao u svojoj aktivnosti promptno, ako ne i unaprijed reagirati na društvene promjene koje je prepoznao kao važne te ih pretočiti u pravnu normu.

Jasni i neproturječni propisi *in se* i *erga alterum* omogućuju život vladavini prava, koja je „jedno od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske“¹ pod kojim ustavnosudska praksa „podrazumijeva određeni sadržaj pravnih akata, kao što su primjereni pravni postupak (*due process of law*) i jamstva određenih ljudskih prava, uz sudski nadzor.“² Pravna norma mora biti određena i precizna pa se navedeni zahtjevi moraju smatrati sastavnim dijelom načela vladavine prava na području svih grana prava. Ustavni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: USRH) u više se navrata osvrnuo na zahtjev za određenošću i jasnoćom pravne norme u okvirima vladavine prava i pravne sigurnosti.³

** Zahvaljujem odvjetnici Barbari Vričko Hrabar na vrijednim savjetima prilikom pisanja ovoga rada.

¹ Smerdel, B., *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb, 2020., str. 307.

² *Ibid.*, str. 131.

³ U odluci U-I-1988/2011 i dr. od 19. 6. 2012. USRH navodi: „Pri donošenju odluke o prijedlozima predlagatelja, Ustavni sud je pošao od stajališta koja su zauzeta u odluci i rješenju broj: U-I-722/2009 od 6. travnja 2011. („Narodne novine“ broj 44/11.):

(...) zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude dostupna adresatima i za njih predvidljiva, tj. takva da oni mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati.

(...) adresati pravne norme ne mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i dužnosti te predvidjeti posljedice svojeg ponašanja ako pravna norma nije dovoljno određena i precizna. Zahtjev za određenošću i preciznošću pravne norme predstavlja jedan od temeljnih elemenata načela vladavine prava i ključan je za postanak i održanje legitimiteta pravnog poretka (...)

... zahtjevi za određenošću i preciznošću pravne norme moraju se smatrati sastavnim dijelom načela vladavine prava na području svih grana prava jer bi njihovo zanemarivanje ugrozilo druge sastavnice načela pravne sigurnosti kao dijela načela vladavine prava, osobito zahtjeve za jedinstvenom primjenom prava te poštovanjem učinaka pravomoćnih presuda i drugih odluka tijela državne i javne vlasti.

(...)

Zahtjev za određenošću i preciznošću pravne norme ima pozitivni i negativni smisao. U pozitivnom smislu zahtjev za određenošću i preciznošću pravne norme znači da građani moraju moći iz njezina izričaja stvarno i konkretno znati svoja prava i

Građani moraju iz pravne norme moći saznati o svojim pravima i obvezama, a ne o njima nagađati, kako bi svoje ponašanje uskladili s njezinim zahtjevima. Različita tumačenja pravne norme bilo od strane sudske vlasti ili pojedinaca (pa i pravnih teoretičara) ne govore u prilog jasnoći pravne norme, čega je rezultat neujednačenost prakse upravnih i sudskih tijela. Negativni smisao zahtjeva za određenošću i preciznošću pravne norme upućen državnim tijelima usmjeren je na njihovo postupanje unutar svrhe, određene sadržajem pravne norme, pa nejasna i neprecizna pravna norma dovodi do primjene različitih pravnih mjerila i time neujednačenosti i povrede načela zakonitosti. Neprecizna pravna norma opterećuje pravni sustav, a *in finem* ograničuje prava i slobode građana.

Posebnu pažnju zavrjeđuje problem neusklađenosti, pravnih praznina i sukoba zakona u području prava društava, obiteljskog prava i propisa koji uređuju sudsku nadležnost u vezi s poslovnim udjelima u trgovačkom društvu s aspekta bračne stečevine.

---

obaveze kako bi im mogli prilagoditi svoje ponašanje. Ako to ponašanje reguliraju dvije ili više pravnih normi, njihov donositelj mora osigurati njihovu jasnoću i predvidljivost i u pogledu sadržaja svake od njih i u pogledu učinka koji one stvaraju u svojem međuodnosu ...

Pozitivni smisao zahtjeva za određenošću i preciznošću pravne norme, međutim, nije ispunjen ako građani, kao savjesne i razumne osobe, nagađaju o njezinu smislu i sadržaju, a njezini se primjenjivači često razilaze u njezinu tumačenju i primjeni u konkretnim slučajevima. Prijeporna tumačenja neke pravne norme, koja rezultiraju neujednačenom praksom upravnih i sudskih tijela, predstavljaju sigurnu naznaku pogrešaka i nedostataka u njezinoj određenosti.

Negativni smisao zahtjeva za određenošću i preciznošću pravne norme upućene tijelu državne vlasti znači da njezin izričaj mora vezati to tijelo tako da mu ne dopušta postupanje izvan svrhe određene njezinim sadržajem. To je važno i za postupanje tijela državne i javne uprave i za postupanje tijela sudbene vlasti. Prva smiju postupati samo na temelju dovoljno jasnih zakonskih mjerila koja ih pravno vezuju ili im pak dopuštaju određeni stupanj slobodne prosudbe (najčešće u obliku diskrecijske ocjene). U suprotnom bi ono ugrozilo slobodu građana od samovolje i zlouporabe državne vlasti, posebice u slučajevima mjera i radnji koje se poduzimaju prema njima bez njihova prethodnog znanja. Druga moraju kontrolirati zakonitost akata i postupanje primjenjivača pravnih normi na temelju jasnih i preciznih pravnih mjerila. Pri tome, nedostaci u preciznosti pravne norme mogu onemogućiti nadzor nad primjenom načela razmjernosti, odlučnog za ustavnopravno ograničenje prava ili slobode građana (članak 16. stavak 2. Ustava).“

2. PROMJENE ZAKONSKOG IMOVINSKOG REŽIMA BRAČNIH DRUGOVA *IN STATU NECESSITATIS*

Brak kao emocionalna zajednica žene i muškarca nije lišena materijalnih ulaganja upravo radi njegova opstanka i podizanja djece. Oduvijek su imovinski odnosi bračnih drugova imali svoju važnost, u povijesti čak ponekad i dominantnu.⁴ Zbog obilježja bračnosti, odnosno specifičnoga osobnog statusa, imovinski odnosi bračnih drugova već su dugi niz godina u sferi obiteljskopravnog uređenja, jer činjenica braka odnosno bračne zajednice u mnogome utječe na smisao imovinskih ulaganja. Brak obilježava odnose žene i muža u mnogim područjima, a s obzirom na njihove uzajamne i međusobne imovinske odnose čini ga bitno različitim od imovinskih odnosa koje svaki od njih ima ili može imati s trećim osobama.

Bračnoimovinski režim, osobito onaj zakonski, niz je godina bio uređen kroz režim tzv. *zajedničke imovine*.⁵ Hrvatski obiteljski zakonodavac napravio je velik, dvojak zaokret u odnosu na imovinske odnose bračnih drugova prvim obiteljskopравnim propisom od osamostaljenja tako što je Obiteljski zakon iz 1998. godine⁶ uz: (a) zakonski imovinski režim uveo i ugovorni kao novinu, omogućujući bračnim drugovima sklapanje bračnog ugovora, pa je (b) stvorio novi zakonski režim nazvan *bračna stečevina* koja podrazumijeva imovinu bračnih drugova stečenu radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koja potječe iz nje (čl. 252.) te se izrijekom određivala jednakost i suvlasništvo bračnih drugova (što jest pola – pola) na bračnoj stečevini, osim ako su tu imovinu podvrgnuli ugovornom režimu u mjeri koja je bila dopustiva (čl. 253.).⁷

⁴ Riječ je o dogovorenim (nerijetko i prisilnim) brakovima koji su kroz povijest često u pozadini imali materijalne interese jedne ili objiju strana, a danas je isto tako prisutan ne samo zbog spomenutih, već u nekim sustavima (npr. šerijatskoga prava) i vjerskih razloga.

⁵ O sadržaju, značenju i dosegu instituta zajedničke imovine v. поближе Prokop, A., *Komentar Osnovnom zakonu o braku*, Školska knjiga, Zagreb, 1969., str. 30; Alinčić, M.; Bakarić, A., *Porodično pravo*, Zagreb, Narodne novine, 1989., str. 310. Imovinski odnosi bračnih drugova bili su uređeni Osnovnim zakonom o braku iz 1946. (pročišćeni tekst objavljen je u službenom glasilu SL SFRJ, br. 28/65). Republičke zakone o imovinskim odnosima donijele su sve bivše republike 1950. godine, ali s minimalnim ovlastima u odnosu na Osnovni zakon o braku kao savezni, jugoslavenski zakon, no u pravnoj teoriji nema posebnih osvrtu na te zakone. Zakon o braku i porodičnim odnosima (NN, br. 11/78, 27/78) slijedio je isti režim zajedničke imovine.

⁶ NN, br. 162/98.

⁷ Autonomija volje bila je i ostala ograničena temeljem čl. 261. jedino zabranom ugovaranja stranog prava (za hrvatske državljanke).

Tako je bračna stečevina zamijenila dugogodišnji⁸ pristup imovinskim odnosima bračnih drugova koji se nazivao *zajednička imovina* s njegovim karakteristikama doprinosa u stjecanju imovine, koji s jedne strane nije odražavao načelo solidarnosti i zajedništva između bračnih drugova, a s druge je strane generirao dugotrajne i zamršene sudske postupke⁹ u kojima je valjalo dokazati različite elemente doprinosa u stjecanju imovine kako bi se iznašao i podijelio konačni udio u imovini, a sudske su parnice u pravilu završavale konstatacijom o jednakim udjelima bračnih drugova (osobito kad su postojala zajednička djeca). Načelo ravnopravnosti žene i muškarca iziskivalo je i zakonsku potvrdu o tome da žena može biti jednako suvlasnikom imovine stečene u braku, odnosno bračnoj zajednici.

Kasnije izmjene obiteljskog zakonodavstva uslijedile su bez znatnijih izmjena režima bračne stečevine,¹⁰ pa je tako i aktualno obiteljsko zakonodavstvo zadržalo institut bračne stečevine i suvlasništva bračnih drugova na njihovoj, u bračnoj zajednici radom stečenoj imovini.

Iako je prvotni Zakon o trgovačkim društvima,¹¹ donesen nekoliko godina prije prvog Obiteljskog zakona, mogao biti svojevrsno upozorenje obiteljskom zakonodavcu na isto tako izmijenjene društvene, gospodarske, trgovačke i pravne odnose, ipak valja zamijetiti da je obiteljski zakonodavac bio koncentriran na klasične stvarnopravne i vlasničkopravne odnose između bračnih drugova. No, vrijeme je pokazalo da se društveni odnosi nezaustavljivo mijenjaju i da imovinskopravni odnosi bračnih drugova nadilaze uobičajene odnose usmjerene na vlasništvo i druga stvarna prava na nekretninama i pokretninama. Trgovačkopravni odnosi prelili su se i na osobe koje su u braku¹² i najčešće u vezi s

⁸ Zajednička imovina predstavljala je po Osnovnom zakonu o braku „zajednicu tekovine radom“ koja je bila izraz „socijalističkog gledanja na bračnu zajednicu kao zajednicu radnih ljudi ...“ u čemu je došlo „do izražaja kolektivističko gledane na porodičnu imovinu ... i socijalističko načelo – svakome prema njegovu radu.“ Usp. Prokop, A., *op cit.* u bilj. 5, str. 30. Zakon o braku i porodičnim odnosima stvaranje zajedničke imovine bračnih drugova ograničio je na vrijeme trajanja bračne zajednice, a ne braka.

⁹ Usp. Hrabar, D., *Status imovine bračnih drugova – neka pitanja i dvojbe*, Godišnjak 9, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 2002., str. 44.

¹⁰ Tako Obiteljski zakon iz 2003. (NN, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 5/15), potom suspendirani Obiteljski zakon iz 2014. (NN, br. 74/14, 5/15) i Obiteljski zakon iz 2015. (NN, br. 105/15, 98/19, 47/20; dalje u tekstu: ObZ 2015).

¹¹ NN, br. 111/93 (dalje u tekstu: ZTD).

¹² U ovome radu govorimo o braku i bračnim odnosima, no sve se to na jednak način odnosi i na izvanbračne drugove, koji temeljem čl. 11. st. 2. ObZ-a 2015 uživaju ista osobna i imovinska prava kao i bračni drugovi ne samo po ObZ-u 2015, već i prema

razvodom njihova braka traže svoja prava koja im pripadaju temeljem Obiteljskog zakona i Zakona o trgovačkim društvima¹³ kad su oba ili je samo jedan od njih imatelj poslovnog udjela ili dionice.

Činjenica da bračni drugovi za vrijeme trajanja svoje bračne zajednice¹⁴ radom stvaraju različitu imovinu definiranu kao bračna stečevina (u jednakim dijelovima¹⁵), odnosno da ona „potječe iz te imovine“, govori o tome da je rad

---

drugim zakonima kojima se „uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova“. Opravdanost takvog nomotehničkog rješenja u smislu zadiranja jednog propisa u materiju drugoga doista je dvojbena, bilo da se upire na konkretnu normu izvan obiteljskopravnog sustava, bilo da je riječ o načelnoj jednakosti. Naime, takvo široko i načelno određenje ili bi se moralo primijeniti na sve propise ili na točno specificirane. Primjerice stjecanje hrvatskog državljanstva izvanbračnog druga zasigurno neće potpasti pod odredbu čl. 11. st. 2. prema kojoj bi onda i izvanbračni drug morao moći steći hrvatsko državljanstvo. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN, br. 92/14) preuzeo je iz ObZ-a 2015 imovinskopravne pojmove te upućuje na njegovu primjenu na imovinske odnose životnih partnera, što znači da se problematika poslovnih udjela i dionica odnosi na odgovarajući način i na njih.

¹³ Zakon o trgovačkim društvima, NN, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 111/12, 125/11, 68/13, 110/15, 40/19.

¹⁴ Dugi niz godina, točnije od donošenja Zakona o braku i porodičnim odnosima (čl. 271.) obiteljski zakonodavac govori o bračnoj zajednici, a ne o braku kao vremenu unutar kojega se stvara zajednička imovina odnosno bračna stečevina. Osnovni zakon o braku bio se opredijelio za stjecanje imovine tijekom braka (čl. 8.) uz obrazloženje da je riječ o općem „shvaćanju da prava i dužnosti bračnih drugova nastaju momentom zaključenja, a prestaju momentom prestanka braka“. A. Prokop već tada upozorava na pitanje (i sudske sporove) o tome je li imovina koju su bračni drugovi stekli radom poslije prekida bračne zajednice njihova zajednička imovina te zagovara *de lege ferenda* promjenu prema bračnoj zajednici kao vremenu unutar kojeg bračni drugovi stječu zajedničku imovinu; usp. Prokop, A., *op. cit.* u bilj. 5, str. 30. Stjecanje imovine za vrijeme trajanja braka jednostavnije je za sud i stranke u smislu jasnoće nastanka i prestanka braka, dok je favoriziranje bračne zajednice odraz načela pravednosti. Usp. i Ruggeri, L.; Winkler, S., *Neka pitanja o imovinskim odnosima bračnih drugova*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 40, br. 1, 2019., str. 172.

¹⁵ Tako čl. 36. ObZ-a 2015 koji sadržajno ostaje na prethodnim definicijama uz jedino proširenje u odnosu na uknjižbu prava vlasništva na bračnoj stečevini (prema st. 4. i 5. čl. 36.) određuje: „(1) Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine. (2) Dobitak od igara na sreću i imovinska korist od autorskoga prava i autorskom pravu srodnih prava ostvarena tijekom bračne zajednice, bračna je stečevina. (3) Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici bračne stečevine, ako nisu drukčije ugovorili. (4) Uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može se provesti i na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu

konstitutivan element nastanka bračne stečevine.¹⁶ Povrh toga, valja uočiti dvije pojedinosti o kojima je pravna teorija nepodijeljena, a to je da se rad može pojavljivati u različitim oblicima (kao samostalan ili zajednički te neposredan i posredan¹⁷), odnosno da prvotna, izvorna imovina može mijenjati svoj oblik, pa dolazi do pretvaranja jedne imovine u drugu (npr. novca u nekretninu), manje vrijedne u vrijedniju ili vrijedne u manje vrijednu (zemljište), do njezina otuđenja (suglasnom ili samovoljnom prodajom od strane jednog od bračnih drugova) ili do njezine propasti (primjerice u potresu razrušene kuće), pa time i nestanka iz *corpusa* bračne stečevine.

Sadašnje obiteljskopravno zakonodavstvo nije nažalost odgovorilo potrebama osuvremenjivanja pojedinih sadržaja bračne stečevine kroz zadovoljavajući normativni odgovor. Zbog toga se sudska praksa pokušava dovinuti rješenju za pitanja „novijih“ oblika i vrsta imovine koja mogu činiti bračnu stečevinu, a gledišta o pitanju jesu li za poslovne udjele nadležni općinski (građanski)¹⁸ ili trgovački sudovi nisu ujednačena. Sve to dovodi do nejasnoća, proturječja i nepreciznosti. Naime, životni odnosi kao i promjene u društvenim odnosima stavili su unazad više godina pred zakonodavca i suca problem, koji je ostao izvan zakonske regulative, kako tretirati primjerice sredstva dobivena na temelju životnog osiguranja, dionica, poslovnih udjela, dividende, uzdržavanja temeljem bračnog ugovora, ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i kasnijeg vlasništva nad ugovorenim dobrom, itd.¹⁹

Zakonski prijedlog Obiteljskog zakona radne skupine iz 2017. godine uzeo je u obzir upravo sve te nedoumice i dao, čini nam se, prihvatljiv odgovor prema zahtjevu za jasnoćom pravne norme²⁰ popunjavajući zakonske praznine. No, Prijedlog je nažalost pao u (nadajmo se trenutni) zaborav, iako je, *inter alia*,

---

i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga u jednakim dijelovima ili drukčije ako su tako ugovorili. (5) Na ispravi koja sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu iz stavka 4. ovoga članka mora potpis bračnog druga koji pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga biti ovjeren kod javnog bilježnika.“

¹⁶ Tako Hrabar, D., *op. cit.* u bilj. 9, str. 46.

¹⁷ Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać, A., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 495; Hrabar, D., *op. cit.* u bilj. 9, str. 46-48.

¹⁸ Zakon o sudovima razlikuje općinske sudove kao redovne sudove (prvog stupnja) (čl. 14. 2.), koji rješavaju, među inim, i parnične predmete (čl. 18.).

¹⁹ O svemu tome vodio je računa prijedlog Nacrta Obiteljskog zakona iz 2017. godine. U čl. 276. navodi se: „... (4) Imovina stečena ugovorom o doživotnom odnosno dosmrtnom uzdržavanju sklopljenim za vrijeme trajanja bračne zajednice bračna je stečevina, ako se ne dokaže suprotno. (5) Dar učinjen u korist oba bračna druga je bračna stečevina, ako iz namjere darovatelja ne proizlazi drugačije.“

²⁰ V. bilj. 3.

sadržavao jasnu formulaciju glede poslovnih udjela i dionica bračnih drugova: „(2) Bračna stečevina su poslovni udjeli i dionice trgovačkih društava koje su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječu iz te imovine.“ (čl. 276. st. 2.) te je eksplicitno proširio kao podrednu primjenu odredaba trgovačkog prava i prava društava: „Na imovinske odnose bračnih drugova primjenjuju se odredbe stvarnog, obveznog, trgovačkog prava i prava društava, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“ (čl. 279.). Obrazloženje za te novine jest olakšanje mogućnosti da se bračni drug koji nije upisan kao član društva u knjizi poslovnih udjela²¹ u nju upiše, jer bi predložena odredba ObZ-a *de lege ferenda* predstavljala pravnu osnovu za podnošenje prijedloga upravi društva za upis u knjigu poslovnih udjela odnosno registar dionica.

U ovome napisu bavit ćemo se poslovnim udjelima²² kao dijelu bračne stečevine i problemima koje oni izazivaju s obzirom na podnormiranost odnosno sukob zakona.

3. NADLEŽNOST SUDOVA ZA RJEŠAVANJE PITANJA VEZANIH UZ POSLOVNE UDJELE KAO DIJELA BRAČNE STEČEVINE

Za vrijeme trajanja bračne zajednice bračni drugovi mogu stjecati poslovne udjele u različitim trgovačkim društvima. Inicijalno je pitanje procesne naravi i odnosi se na nadležnost suda za rješavanje o poslovnim udjelima kao dijelu bračne stečevine – u ovome slučaju zato što su poslovni udjeli pod režimom ZTD-a, a istodobno je riječ o bračnom drugu koji je vezan imovinskopravnim režimom uređenim ObZ-om 2015. Riječ je dakle o sukobu stvarne nadležnosti između trgovačkog i općinskog suda.

Problem je nastao zato što ni ObZ 2015 niti ZTD nisu propisali nadležnost, pa je došlo do dualiteta rješavanja odnosno vođenja postupaka proglašavanjem suda nadležnim ili pak nenadležnim i u konačnici do različitih sudskih odluka.

Ta je činjenica generirala daljnje nejasnoće u smislu nekonzistentnosti sud-

²¹ Odnosno kao dioničar u registru dionica.

²² Problem poslovnih udjela u trgovačkom društvu gotovo je jednak problemu dionica u dioničkim društvima iz ugla promatranja bračne stečevine bračnih drugova, pa gotovo sve što je rečeno za poslovne udjele odnosi se i na dionice. Bitna je razlika s dionicama što se one ostvaruju u dioničkom društvu u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice (čl. 159. ZTD-a), te što je dionica nedjeljiva (čl. 163. st. 7. ZTD-a). U vezi s dionicama vrlo je problematično stanje kad je bračni drug dioničar inozemnog *off-shore* društva, dionice kojega bi trebale biti predmetom podjele bračne stečevine, no to pitanje iziskuje temeljit akademski odgovor, što bi nadilazilo temu ovog rada.

ske prakse i zbunjenosti stranaka.

U vremenskome je slijedu²³ prvo VTS iznio pravno shvaćanje koje je prihvaćeno na sjednici istoimenog suda 19. lipnja 2008. godine²⁴ u kojem je navedeno:

„2. Za odlučivanje u sporu radi utvrđenja prava suvlasništva u bračnoj stečevini na poslovnom udjelu stvarno je nadležan općinski sud.

Bračna stečevina je obiteljsko-pravni institut uređen odredbama Obiteljskog zakona („Narodne novine“, broj 116/03, 17/04, 136/04 i 107/07) definiran kao „imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine“. Imovinski odnosi bračnih drugova prosuđuju se prema kriteriju suvlasništva bračne stečevine („Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici u bračnoj stečevini, ako nisu drukčije ugovorili“).

Tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje da je poslovni udjel bračna stečevina, nije zahtjev o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu. Pojam raspolaganja članstvom i članskim pravima podrazumijeva dragovoljno raspolaganje vlasnika poslovnog udjela otuđenjem ili opterećenjem bilo ugovorom sa stjecateljem ili na koji drugi način.

U parnici u kojoj je tužbeni zahtjev usmjeren na utvrđenje kako je poslovni udjel bračna stečevina, sud neće odlučivati o raspolaganju članstvom u trgovačkom društvu, već primjenom propisa obiteljskog prava, poglavito Obiteljskog zakona, utvrđivati je li poslovni udjel prema zakonu bračna stečevina. Za suđenje o takvom zahtjevu nije izričito, prema pravilu izuzetka, propisana stvarna nadležnost trgovačkih sudova te je za suđenje o takvom zahtjevu, prema odredbi članka 34. stavak 2. Zakona o parničnom postupku, stvarno nadležan općinski sud.“

Suprotno tome, a nakon toga, VSH donosi brojna rješenja²⁵ u kojima navo-

²³ Prvi sudski postupci u vezi s poslovnim udjelima bračnih drugova i bračne stečevine, a do donošenja mišljenja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VTS) i Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VSH) bili su na tragu nadležnosti općinskog suda; tako v. primjerice odluke: OSST, P-1303/2003 od 17. 6. 2003., potvrđena odlukom ŽSST Gž 4072/2003 od 11. 5. 2004.; VSH, Gr1 306/2010-2 od 22. 12. 2010. gdje stranke nisu osporavale stvarnu nadležnost općinskog suda u tijeku parnice, a ni sud se nije oglašio stvarno nenadležnim sukladno čl. 17. st. 1. Zakona o parničnom postupku.

²⁴ <https://sudovi.hr/sites/default/files/priopcenja/2019-09/Sjednica%20sudaca%20od%2019.6.2008..pdf>.

²⁵ Primjerice rješenja: VSH Gr1 525/2014-2 od 8. 12. 2014., Gr1 487/2012-2 od 27.

di kako u postupcima u kojima tužbeni zahtjev glasi na utvrđenje da poslovni udjel predstavlja bračnu stečevinu tužitelj svojim zahtjevom zadire u članska prava određenog društva, pa je stoga u konkretnom slučaju riječ o sporu iz članka 34.b t. 2. Zakona o parničnom postupku²⁶ te bi za suđenje bio nadležan trgovački sud. Spomenuta odredba ZPP-a određuje nadležnost trgovačkog suda u sporovima o „osnivanju, radu i prestanku trgovačkog društva kao i o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu“. VTS, očigledno potaknut gledištem VSH-a, donosi novo pravno shvaćanje²⁷ (20. prosinca 2012.) prema kojem smatra da je za utvrđenje prava suvlasništva u bračnoj stečevini na poslovnom udjelu stvarno nadležan trgovački sud.

Međutim i dalje nailazimo na neujednačenost sudske prakse, pa se u nekim slučajevima za „privremenu mjeru zabrane otuđenja i opterećenja poslovnog udjela te zabranu korištenja i bilo kojeg raspolaganja pravima koja proizlaze iz tih poslovnih udjela“ (što nedvojbeno utječe na članska prava trgovačkoga društva) općinski sud proglašava nenadležnim pozivom na čl. 34.b t. 2. ZPP-a, da bi potom županijski sud ukinuo to rješenje i potvrdio nadležnost građanskog suda u slučaju poslovnih udjela bračnih drugova, jer „radi se o postupku u kojem se odlučuje o imovinsko-pravnim odnosima bračnih drugova na imovini stečenoj za vrijeme trajanja braka u skladu s odredbama Obiteljskog zakona za koje postupke nije propisana isključiva nadležnost trgovačkih sudova zbog čega je za suđenje u takvim sporovima nadležan općinski sud u skladu s čl. 34. st. 2. u vezi s čl. 1. ZPP-a.“²⁸

Dakle, između dvaju visokih sudova više ne postoji normativni prijepon i gledište je sada ujednačeno u pogledu utvrđenja da je poslovni udjel bračna stečevina, ali zato što je riječ o poslovnim udjelima nadležnost pripada trgovačkim sudovima. No, je li to doista i točno rješenje?

Točno je da se krajnjom odlukom suda doista utječe na članska prava u trgovačkom društvu, jer bi primjenom odredaba o stjecanju bračne stečevine radom, a prema ObZ-u, do tada u članstvu trgovačkog društva neupisani bračni drug postao članom trgovačkog društva, odnosno trebao bi se temeljem pravomoćne sudske odluke prijaviti za upis u sudski registar. Glede nadležnosti trgo-

9. 2012., Gr1-137/06, Gr1-38/09, Gr1-100/12, Gr1-176/13, Gr1-526/14, itd.

²⁶ NN, br. 53/91, 91/92, 58/93, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19 (dalje u tekstu: ZPP). Navedeni članak određuje: „Trgovački sudovi u parničnom postupku u prvom stupnju sude: ... 2. sporove u povodu osnivanja, rada i prestanka trgovačkoga društva kao i o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu, ...“.

²⁷ <https://sudovi.hr/sites/default/files/priopcenja/2019-09/Sjednica%20Odjela%20od%2020.12.2012..pdf>.

²⁸ Tako P-8469/11-31 i 78 Gž-3636/14-2.

vačkog suda u odnosu na članska prava članova trgovačkog društva koji nisu vezani brakom, ZPP se može jasno primijeniti. Međutim, skloni smo vjerovati da zakonodavac nije pri određivanju sudske nadležnosti trgovačkih sudova imao pred očima mogućnost da imatelji poslovnih udjela mogu biti i bračni drugovi, već je bio usredotočen na osobe koje nisu vezane brakom, što po našem mišljenju bitno utječe na pravno stanje.

Problem treba sagledati i protumačiti *largo sensu*. Primjenom ove norme ZPP-a nastaje problem što se ustanovljuje dvojaka, a ne univerzalna nadležnost za bračnu stečevinu: neki njezini predmeti (objekti) bit će pod nadležnošću općinskog suda (primjerice nekretnine i ušteđevina),²⁹ a poslovni udjeli pod nadležnošću trgovačkog suda. Time se postupak komplicira i razdvaja na dva sudska tijela premda je nadležnost općinskog suda nedvojbeno povezana s bračnom stečevinom. Dokaze koje će sud provoditi u oba slučaja koncentrirat će se oko vremena nastanka bračne stečevine i načina njezina stvaranja (tj. radom). Zahtjevi za koncentracijom sudskog postupka i za poštovanjem načela ekonomičnosti govorili bi u prilog potrebe da općinski sudovi bračnu stečevinu dijele po zahtjevu ili prijedlogu bračnih drugova i kad ona obuhvaća poslovne udjele, odnosno da općinski sudovi budu nadležni za cjelokupnu imovinu bračnih drugova odnosno svu njihovu bračnu stečevinu. U tom smislu valjalo bi *de lege ferenda* izmijeniti odredbu čl. 34.b t. 2. ZPP-a koja bi trebala posebice regulirati nadležnost u slučaju poslovnih udjela kojih su imatelji bračni drugovi (uz pozivanje na poseban propis, a to je ObZ), a u ObZ-u bi trebalo eksplicito propisati nadležnost općinskih sudova za bračnu stečevinu, bez obzira na to što nju konkretno činilo, pa i poslovni udjeli.

Mi bismo se priklonili prvotnome pravnom shvaćanju VTS-a i dijela pravne teorije koja ga podupire.³⁰ Naime, u predmetnim postupcima nije od primarne važnosti odluka o raspolaganju članstvom i članskim pravima u trgovačkom društvu, već se utvrđuje predstavlja li pojedini poslovni udjel bračnu stečevinu

²⁹ Problem dvojake nadležnosti postoji i u odnosu na spor o autorskom pravu između dvaju bračnih drugova, za rješavanje koje je općenito nadležan trgovački sud, dok je za bračnu stečevinu nadležan općinski sud. Prema ObZ-u autorsko djelo je vlastita imovina bračnog druga, dok su prihodi od autorskoga djela bračna stečevina. Stoga je moguć primarni spor pred trgovačkim sudom o tome je li i koji bračni drug autor nekog djela, a u slučaju njegova otuđenja moguć je spor ako bračni drug autor osporava uračunavanje u bračnu stečevinu.

³⁰ Tako i Jelinić, Z., *Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima*, u: Rešetar, B.; Župan, M. (ur.), *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2011., str. 129. Suprotno tomu u slovenskom pravu Dugar, G., *Pravna ureditev podjetniškega premoženja zakoncev*, doktorska disertacija, Ljubljana, 2013., str. 30 i d.

na temelju odredbi ObZ-a kao *lex specialis* i kao jedino mjerodavnog propisa za definiranje sadržaja bračne stečevine kao *universitas iuris* (s obzirom na komponente, tj. rad bračnih drugova za vrijeme bračne zajednice), kao što se odlučuje i o vlasništvu nad drugim stvarima i pravima koji čine bračnu stečevinu, inače uređenu drugim propisima (primjerice Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima).³¹ Čini se da je nadležnost suda u korist trgovačkog suda izvedena iz činjenice da će se svaka sudska odluka kojom se utvrđuje da poslovni udjel u društvu predstavlja bračnu stečevinu odraziti na članska prava, pa tako i odlučivanje u društvu od strane bračnog druga koji je imatelj poslovnog udjela. Kao što smo spomenuli, predmnijevamo da zakonodavac nije imao ideju specifičnog položaja osoba koje su u braku i imatelji poslovnih udjela. Međutim, osobni status imatelja poslovnog udjela ne može biti ignoriran i zanemaren u odnosu na činjenicu da je taj imatelj u braku.³² Činjenica bračnog statusa kao osobnog statusa od presudne je važnosti i utječe ne samo na obiteljskopravne obveze i prava, već i na mnoštvo drugih prava i obveza sadržanih u drugim propisima. Tako činjenica što je osoba u braku utječe na nasljedna prava potencijalnih nasljednika; osoba koja je u braku ima blagodat nesvjedočenja u kaznenom postupku; bračni drug ima pravo na zdravstvenu zaštitu temeljem bračnog statusa i mirovinu, mnoštvo je braniteljskih i drugih prava namijenjenih bračnim drugovima upravo na temelju činjenice bračnog stanja. Čini se da bi u ZTD-u trebalo s više pojedinosti riješiti upravo tu situaciju. Naime, na tragu važnosti i utjecaja bračnog statusa na različita druga, pa i neosobna prava, i shvaćajući posebnost bračnog odnosa ObZ 2015 je kao *lex specialis* propisao poseban režim za zemljišnoknjižne uknjižbe prava vlasništva na bračnoj stečevini,³³ kakav nije

³¹ Zanimljivo je upozoriti da ObZ navodi svoju eksplicitnu dominaciju u odnosu na imovinske odnose bračnih drugova, a na druge propise upućuje samo u pojedinim slučajevima. Tako čl. 34. navodi: „Na imovinske odnose bračnih drugova primjenjuju se odredbe ovoga Zakona o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova ako bračni drugovi nisu imovinske odnose uredili bračnim ugovorom.“; čl. 38: „Na bračnu stečevinu primjenjuju se odredbe propisa kojima se uređuju stvarnopravni i obveznopravni odnosi, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“

³² Slično tomu na imatelja poslovnog udjela koji je osoba lišena poslovne sposobnosti valjalo bi primijeniti odredbe ObZ-a 2015 u odnosu na poslove redovite ili izvanredne uprave s njegovim poslovnim udjelom.

³³ Čl. 36. st. 4. i 5. ObZ-a: „(4) Uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može se provesti i na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga u jednakim dijelovima ili drukčije ako su tako ugovorili. (5) Na ispravi koja sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu iz stavka 4. ovoga članka mora potpis bračnog druga koji pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga biti ovjeren kod javnog bilježnika.“

predviđen za druge osobe.

Svojevrsnu analognu argumentaciju u prilog zahtjevu za izmještanjem nadležnosti prema građanskom sudu opće nadležnosti predstavlja i činjenica što poslovni udjeli mogu biti i predmetom ostavine, koju prema Zakonu o nasljeđivanju³⁴ rješava općinski sud, odnosno javni bilježnik kao njegov povjerenik, a ne trgovački sud. Nasljeđivanjem poslovnoga udjela nasljednici stupaju na mjesto ostavitelja i tako utječu na članska prava trgovačkog društva. Dakle, situacija je vrlo slična, pa bi i pravno rješenje trebalo biti analogno.

U još jednom slučaju u vezi s bračnom stečevinom postoji nadležnost općinskog suda: predmetom spora između bračnih drugova može biti i imovinska korist od autorskog prava i autorske pravu srodnih prava za koje će biti nadležan općinski sud, jer ZPP izrijekom nadležnost trgovačkog suda propisuje za sporove „koji se odnose na zaštitu i uporabu ... autorskog prava i srodnih prava“ (čl. 34.b t. 8), ali ne i za imovinsku korist nastalu iz autorskog djela.

Sve navedeno govori o fragmentiranosti sudske nadležnosti u odnosu na bračnu stečevinu što nikako ne pogoduje pravnoj sigurnosti. Zahtjev za jedinstvom imovine bračnih drugova kroz režim bračne stečevine proizlazi iz odredbi ObZ-a 2015 koji ničim nije isključio nijedan dio imovine koji čini bračnu stečevinu. Ovakvom primjenom nastaje problem „cjepkanja“ stvarne nadležnosti u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova pa bismo, povodom spora o sadržaju bračne stečevine i vlasništvu nad pojedinim stvarima iz bračne stečevine jednog bračnog para, mogli u isti čas imati nadležnost općinskog građanskog suda prema prebivalištu tuženika (prema čl. 47. st. 1. ZPP-a primjerice za pokretnine i imovinsku korist od autorskog prava), isključivu nadležnost općinskog građanskog suda prema mjestu gdje se nalazi nekretnina (prema čl. 56. ZPP-a) te nadležnost trgovačkog suda za poslovne udjele i dionice (prema čl. 34.b t. 2. ZPP-a). Očigledno je riječ o manjku pravne sigurnosti i nezavidnom položaju stranaka u postupku.

Iznimku u pogledu nadležnosti općinskoga suda, a u korist trgovačkog suda predstavljala bi situacija kad bračni drug (neupisan kao član društva) pobija odluku skupštine društva koja već *ipso facto* predstavlja raspolaganje (glasovanjem na skupštini) odnosno koje je posljedica raspolaganje njegovim pravima ili obvezama, a koje je učinio član društva bez ovlasti odnosno dopuštenja drugoga bračnog druga suovlaštenika na poslovnim udjelima.

---

³⁴ Čl. 176. st. 1. Zakona o nasljeđivanju, NN, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

4. POSLOVNI UDJELI KAO DIO BRAČNE STEČEVINE

Bračna stečevina kojoj je *sedes materiae* Obiteljski zakon definirana³⁵ je na općenit način kao imovina bračnih drugova te na poseban način kad je riječ o dobitku od igara na sreću i imovinskoj koristi od autorskoga prava i autorskom pravu srodnih prava, pa tako odgovara teorijskom pojmu *universitas iuris*.³⁶ U sva tri slučaja potrebno je da je ta imovina nastala radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili da potječe od rada. Takvom formulacijom uzima se u obzir transformacija pokretnina, nekretnina i prava kroz život od osnovnog oblika (najčešće novac) u drugi oblik, prodaja imovine i sl. U imovinskim sporovima bračnih drugova oko toga je li neka imovina bračna stečevina ili vlastita imovina nekog od njih nerijetko se nastoji dokazati ili opovrgnuti činjenica podrijetla te imovine u smislu rada ili drugog načina stvaranja imovine. Vremenski okvir nastanka imovine vezan je uz bračnu zajednicu, a ne brak³⁷ kao odraz načela pravednosti, jer ponekad bračna zajednica traje kraće od braka, u kojem je intervalu moguće da je stvorena nova, čak i znatnija imovina, neovisno o tome je li do derivativnog stjecanja novih stvari ili prava došlo tijekom trajanja ili nakon prestanka bračne zajednice.³⁸

U odnosu na vlasništvo nad poslovnim udjelima kad oni glase na jednog bračnog druga sudska praksa se izjašnjava: „... njihov su stvarni vlasnik oba bračna druga. Vrijednost udjela kao i njihova dividenda bračna su stečevina jer su nastale kao posljedica ulaganja novca zarađenog za vrijeme bračne zajednice, ukoliko nije drugačije ugovoreno između samih bračnih drugova. Stvarni vla-

³⁵ V. bilj. 15.

³⁶ Alinčić, M. *et al.*, *op. cit.* u bilj. 17, str. 501 i 505. Tako i: Belaj, V., *Bračna stečevina po Obiteljskom zakonu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 23, br. 1, 2002., str. 179, 181, 185 i 197; Jelinić, Z., *op. cit.* u bilj. 30, str. 123.

³⁷ Osnovni zakon o braku pripisivao je stvaranje (tadašnje) zajedničke imovine bračnih drugova razdoblju trajanja braka, što je pravno jednostavnije jer je nastanak i prestanak braka formaliziran i time lakše dokaziv za sve odnose, pa tako i imovinskopravne. No, iz spomenutih razloga moglo bi biti nepravedno dijeliti imovinu koju je jedan od bračnih drugova stekao ne sudjelujući u održanju braka upravo zato što je njihova bračna zajednica prestala.

³⁸ Tako i recentna praksa VSRH: Rev 393/2011-3 od 5. ožujka 2014.: „Bračnu stečevinu ne čini samo ona imovina koju su supružnici stekli za vrijeme trajanja bračne zajednice, nego i ona koja proistječe iz te imovine, pa i u slučaju kad to novo stjecanje bude u korist jednog od supružnika nakon prestanka bračne zajednice.“; cit. prema Šimović, I., *Poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću kao predmet bračne stečevine u Republici Hrvatskoj – teorijske dvojbe i izazovi u praksi*, u: Zbornik radova Šesti međunarodni naučni skup *Dani porodičnog prava – Imovinskopравни aspekti porodičnih odnosa*, Mostar, 2018., str. 257.

snik [su] oba bračna druga.“³⁹

U novije vrijeme u odrazu promijenjenih širih društvenih i ekonomskih odnosa pojedinci osnivaju trgovačka društva i/ili u njih ulažu vrijednost (kapital), pa ako su u tom trenutku u braku, pojavljuju se različita pitanja koja zasigurno neće biti i zadnja⁴⁰ na koja zakonodavac mora dati odgovor.

Formulacija ObZ-a 2015 o etiologiji nastanka bračne stečevine je jasna: rad je konstitutivan element. Postavlja se pitanje pripadaju li i poslovni udjeli u bračnu stečevinu, jesu li oni plod rada te koja je njihova sudbina u slučaju prestanta braka – razvodom (rijetko poništajem) ili smrću bračnog druga.

ZTD omogućuje unošenje uloga u temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću. Ako je taj ulog rezultat rada, a to može biti novac, stvari ili prava onda je nedvojbeno riječ o bračnoj stečevini. Međutim, zbog nedovoljne preciznosti odnosno vrlo široko postavljene definicije bračne stečevine, pojavilo se u sudskoj praksi pitanje je li imovina koja je u vlasništvu trgovačkog društva kojega je poslovnog udjela imatelj jedan bračni drug odnosno član trgovačkog društva – doista bračna stečevina, odnosno je li možda ipak njegova vlastita imovina. Ovdje se odmah postavlja pitanje pravne zaštite drugog bračnog druga koji kao imatelj ili član nije upisan u knjigu poslovnih udjela, kako ZTD propisuje u odnosu na knjigu poslovnih udjela, koja, među inim, sadržava različite podatke o članu društva⁴¹ te pokazuje je li ispravno imovinsko i poslovno stanje društva (čl. 263.). Dakako, i trgovačkom društvu trebao bi biti važan status poslovnog udjela kojeg je imatelj bračni drug, a ne samac, jer njegov se

---

³⁹ VTS Pž-855/2014-2.

⁴⁰ Trgovina bitcoinima zasigurno je jedno područje koje bi iziskivalo posebnu regulativu glede vlasništva nad njima u slučaju bračnog statusa njihova posjednika, imatelja odnosno vlasnika.

⁴¹ V. čl. 410. st. 1. ZTD: „(1) Uprava je dužna voditi knjigu poslovnih udjela društva u koju se unose tvrtka, odnosno ime i prezime, sjedište i adresa, odnosno prebivalište svakoga člana društva, ako je član društva pravna osoba podaci o njenom upisu u odgovarajućem registru, njegov osobni identifikacijski broj, nominalni iznosi poslovnih udjela koje je preuzeo i što je na temelju toga uplatio te eventualne dodatne činidbe koje je dužan ispuniti prema društvu i koje je ispunio, sve obveze koje terete poslovni udio i broj glasova koje ima pri donošenju odluka članova društva. U knjigu se upisuju opterećenja i podjele poslovnih udjela te sve druge promjene. Svaka osoba koja može dokazati da za to ima pravni interes, ima pravo da u radno vrijeme razgleda knjigu poslovnih udjela društva.“ Izmjene ZTD-a iz 2003. godine (čl. 631.) propisale su novčane iznose za prekršajne sankcije fizičkih osoba za različite propuste u vezi s nepoštivanjem roka za upis u sudski registar, davanje netočnih podataka o dioničarima, korištenjem dionica za drugoga bez ovlasti, ostvarivanje prava davanjem ili obećavanjem posebne koristi, nelegitimno ostvarivanje prava glasa itd.

status, prema našem mišljenju, itekako u odnosu na upravljačka i druga prava tiče drugog bračnog druga, pa potom i samoga društva. Uostalom, nadležnost trgovačkog suda uspostavljena je prema ZPP-u zbog *inter alia* i upravljačkih prava članova društva.

Ako je kao ulog za osnivanje društva s ograničenom odgovornošću (čl. 385. i čl. 390. ZTD-a) uplaćen novac ili su unesene stvari ili prava koji su nastali radom ili iz njega proistječu, a sve za vrijeme trajanja bračne zajednice, onda je nesporno da poslovni udjel(i) predstavlja(ju) isto tako bračnu stečevinu.⁴² Naprotiv, ako bi bračni drug u društvo unio vlastitu imovinu, tad slijedom obiteljskopравnih odredaba⁴³ i njegovi bi poslovni udjeli predstavljali njegovu vlastitu imovinu. Poslovni se udjel i stjecanje statusa člana društva s ograničenom odgovornošću stječe preuzimanjem obveze uplate odnosno ulogom u društvo,⁴⁴ pa je itekako je važno procijeniti izvor iz kojeg poslovni udio nastaje.

Sudska je praksa nejedinstvena i nekonsolidirana. Kad poslovne udjele glede njihova pripadanja svrstava pod režim prava društava mimo obiteljskopравnih zahtjeva o sadržaju bračne stečevine (u vremenu i modusu stvaranja), čini se kao da stvara novi režim mimo postojećeg. Naime, odredba ObZ-a 2015 koja govori o radu i vremenu stjecanja imovine vrlo je jasna i ona ne čini iznimke. Stoga bi, primjenom ove u određenoj mjeri općenite (i time možda i manjkave) odredbe, ali ujedno i *lex specialis*, i drugi bračni drug morao biti sunosite-ljem ovog dijela bračne stečevine – tj. poslovnoga udjela. Nedvojbeno je bračni drug koji je upisan u knjigu poslovnih udjela ovu imovinu (tj. poslovne udjele) stekao temeljem ugovora o osnivanju društva, ali zapravo u trenutku upisa društva u sudski registar (osobito prema čl. 387. ZTD-a) ili pak ugovorom o prodaji i prijenosu poslovnih udjela u trenutku njegova upisa kao člana društva u knjigu poslovnih udjela (čl. 412. ZTD-a). Iako drugi bračni drug nije bio stranka navedenih ugovora, on je poslovni udjel stekao *ex lege* ako je i kad je ispunio zakonske pretpostavke predviđene za stjecanje i nastanak bračne ste-

⁴² Tako i Šimović, I. *op. cit.* u bilj 38, str. 256.

⁴³ Tj. članka 39. koji vlastitu imovinu definira kao onu koju je bračni drug stekao tijekom bračne zajednice na pravnom temelju različitom od rada te ako je riječ o vlastitom autorskom djelu.

⁴⁴ Pojam poslovnog udjela nije izrijeком definiran u ZTD-u, pa se u akademskim izvorima navodi da poslovni udjel predstavlja ukupnost prava i obveza kao jedinstvene cjeline u odnosu prema društvu. Navedena prava i obveze pripadaju imatelju poslovnog udjela, ujedno i članu društva, na temelju preuzetog uloga; usp. Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava - osmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018., str. 189 – 190 i 201; Gorenc, V.; Ćesić, Z.; Buljan, V.; Brkanić, V., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima, IV, izmijenjana i dopunjena naklada*, RRIF-plus, Zagreb, 2008., str. 954.

čevine.⁴⁵ Stjecanje *ex lege* moralo bi bračnome drugu omogućiti da se legitimira prema društvu i trećima kao član i ovlaštenik na poslovnom udjelu, jer je riječ o nedjeljivoj i jedinstvenoj cjelini poslovnog udjela (čl. 36. ObZ-a 2015 u vezi s čl. 417. ZTD-a).⁴⁶

U protivnome, primjenom isključivo ZTD-a, drugi bračni drug koji nije zajedno sa svojim bračnim drugom postao članom društva, izigran je, a smisao i svrha obiteljskopравnih odredbi o bračnoj stečevini je zaobiđena. Ovakvo fraudulozno postupanje moglo bi imati cilj da bračni drug čak i znatniji dio bračne stečevine indirektno, tj. primjenom ZTD-a, pretvori u vlastitu imovinu. Štoviše, *mala fide* bilo bi poželjnije zaradu pretvarati u poslovne udjele nego u nekretnine i vrjednije pokretnine i tako se bogatiti pod egidom ZTD-a. Po našem mišljenju ZTD nije vodio dovoljno računa o važnoj činjenici bračnosti kod upisa osobe za člana društva. Naime, prema pravilima trgovačkog prava, upis u knjigu poslovnih udjela ima konstitutivni karakter, pa drugi bračni drug koji nije upisan u knjigu poslovnih udjela nije i ne može biti član društva. Prema sudskoj praksi⁴⁷ onaj bračni drug koji nije upisan u knjigu poslovnih udjela, odnosno nije podnio prijavu za upis u navedenu knjigu, nije član trgovačkog društva. Suprotno sudskoj praksi govori čl. 417. ZTD-a prema kojemu postoji mogućnost da nositeljem poslovnog udjela u određenom društvu bude i drugi bračni drug: „... kada je poslovni udjel stekao jedan bračni drug. Drugi bračni drug je ovlaštenik na tom udjelu što znači da bračnim drugovima zajedno i nepodijeljeno pripada taj poslovni udjel. Oni nisu pojedinačno i svaki za sebe članovi društva pa se u knjigu poslovnih udjela uz poslovni udjel koji im zajednički pripada upisuje svaki od njih.“⁴⁸ Dakle, valjalo bi zaključiti da drugi bračni drug *ex lege* postaje ovlaštenikom na poslovnome udjelu, premda ne i članom trgovačkog društva. Sudska praksa navodi da ako na poslovnom udjelu ima više ovlaštenika, oni mogu prava iz udjela ostvarivati samo zajedno. To znači da ako

---

⁴⁵ Tako i Šimović, *op. cit.* u bilj. 38, str. 259.

⁴⁶ Slično tomu u literaturi se navodi da je moguće jednog bračnog druga smatrati ovlaštenikom na poslovnom udjelu; usp. Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio, Treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Organizator, Zagreb, 2008., str. 40.

⁴⁷ U presudi VTS-a Pž 3063/05-3 od 5. 6. 2008. navodi se: „Naime, tom je zakonskom odredbom propisano da je u odnosu na društvo član društva samo onaj tko je upisan u knjizi poslovnih udjela i o čijem je članstvu obaviješten registarski sud, a smatra se da je u knjizi poslovnih udjela upis obavljen kada društvu prisprije prijava za upis, bez obzira na vrijeme kada je upis stvarno obavljen. ... Zbog toga što tužitelj nije upisan u knjigu poslovnih udjela, a nesporno nije niti podnio prijavu za upis u knjigu poslovnih udjela upravi trgovačkog društva M. d.o.o., tužitelj nije član tog trgovačkog društva.“ ; cit. prema Šimović, *op. cit.* u bilj. 38, str. 259.

⁴⁸ VTS u obrazloženju presude Pž-2631/15 od 6. 1. 2016.

poslovni udjel predstavlja bračnu stečevinu, bračni drugovi kao suovlaštenici na poslovnom udjelu mogu pravo na dobit koju daje poslovni udjel (kao i sva ostala prava) ostvarivati samo zajednički.⁴⁹

U pravnoj je teoriji temeljito razgraničeno pitanje razlikovanja članstva u društvu i imanja poslovnog udjela od vlasništva društva odnosno imovine društva, o čemu postoji jasan i nepodijeljen stav teoretičara trgovačkog prava koji inzistira na pravnom subjektivitetu trgovačkog društva s pravnom i poslovnom sposobnošću. U tome smislu odgovor na pitanje kolizije ili nepodudarnosti imovina – one koja predstavlja poslovni udjel bračnog druga i one trgovačkog društva, a slijedom toga i *merituma* mogućeg tužbenog zahtjeva, odnosno mehanizama zaštite „oštećenog“ bračnog druga – dale su sudska praksa i pravna teorija.⁵⁰ Deklaratorni i kondemnatorni tužbeni zahtjevi tog bračnog druga omogućili bi mu, u slučaju njihova usvajanja, da se potvrdi da je predmetni poslovni udjel bio stekao *ex lege* u istom trenutku kad ga je formalnopravno bio stekao njegov bračni drug (na temelju ugovora o osnivanju društva ili na temelju ugovora o prodaji i prijenosu poslovnog udjela). Nadalje, došao bi u poziciju da prema društvu, tj. upravi društva podnese prijavu za svoj upis u svojstvu člana društva i ovlaštenika na poslovnom udjelu u knjigu poslovnih udjela (čl. 410. st. 2. i čl. 411. st. 2. ZTD-a). Time bi došao korak bliže⁵¹ prema konačnom cilju – mogućnosti da se prema trećim osobama i samom društvu legitimira kao član društva i ovlaštenik na poslovnom udjelu,⁵² čime bi stekao mogućnost ostvarivanja upravljačkih i imovinskih članskih prava zajedno s (bivšim) bračnim drugom, a što je rezultat shvaćanja da poslovni udjel predstavlja jedinstvenu cjelinu koja nije djeljiva (čl. 36. ObZ-a 2015 u vezi s čl. 417. ZTD-a) te bi nakon upisa u knjigu poslovnih udjela kao člana društva i time ovlaštenika na poslovnom udjelu mogao krenuti prema podjeli poslovnog udjela,⁵³ postati samostalni imatelj članskih prava i obveza, što bi bio dio odnosno posljedica

⁴⁹ Tako VSH, Gr1 526/14-2.

⁵⁰ Usp. Šimović, I., *op. cit.* u bilj. 38, str. 261.

⁵¹ O dodatnim mehanizmima pravne zaštite kao što su upis zabilježbe spora u sudski registar i donošenje privremene mjere v. *ibid.*, str. 263 i d.

⁵² Navedeno stajalište potvrđuje VTS koji u rješenju Pž-3063/05 od 5. 6. 2008. navodi: „...ovaj sud smatra da je prvostupanjski sud pravilno zaključio da se tužitelja, zbog toga što nije podnio upravi društva M. d.o.o. prijavu za upis u knjigu poslovnih udjela, ne može smatrati članom društva...“.

⁵³ Tj. predložiti skupštini društva donošenje odluke o podjeli poslovnog udjela na kojem je ovlaštenik. Tako i u odluci Pž-3073/2013-2 od 19. 10. 2016. VTS izrijekom navodi da do „...podjele poslovnog udjela ne dolazi automatizmom, nego odluku o podjeli poslovnog udjela donosi skupština“.

diobe bračne stečevine.⁵⁴

Valjalo bi *de lege ferenda* razmisliti o promjenama ZTD-a u smjeru propisivanja obvezne suglasnosti bračnog druga suovlaštenika na raspolaganje poslovnim udjelima. Radi izbjegavanja zlorabe, obveza postojanja pisane suglasnosti drugog bračnog druga čini se sigurnijom od usmene punomoći, i trebala bi biti poseban oblik punomoći u odnosu na ZTD-om uređen pravni položaj punomoćnika i opunomoćitelja. Obvezna pisana suglasnost ne bi se smjela moći isključiti odredbama društvenog ugovora.⁵⁵ Izostanak pak suglasnosti presumirao bi nemogućnost odnosno neodobranje bračnog druga na promjene u poslovnim udjelima. Poseban rizik predstavljaju društva s jednim članom, ako je taj član osoba u braku. On je, naime, ne samo osnivač, već i jedini član skupštine društva, a nerijetko je i direktor društva, te slijedom toga potpuno samostalno vodi poslove društva i raspolaže imovinom društva.⁵⁶ Vidljivo je kolika je mogućnost „pretvaranja“ bračne stečevine u poslovne udjele kojih će podrijetlo tek trebati dokazivati u dugotrajnim i kompliciranim sudskim postupcima.

Sudska praksa ne obiluje slučajevima pobijanja odluka skupštine trgovačkog društva od strane bračnog druga koji nije upisan u knjizi poslovnih udjela odnosno u sudskom registru, ali vladavina prava, pravna sigurnost i načelo pra-

---

⁵⁴ U tome smislu i rješenje VTS-a Pž-3111/2016 od 1. 9. 2016: „U tom smislu poslovni udio se može podijeliti na dva ili više poslovnih udjela na način da se stranke sporazume o omjerima njihovih idealnih dijelova, a što ne može učiniti sud već samo član društva odlukom skupštine“.

⁵⁵ To se, dakako, odnosi i na izjavu o osnivanju u društvima koje je osnovala jedna osoba, odnosno koja imaju jednog člana.

⁵⁶ O prevazi trgovačkih društva sa samo jednim članom govore podatci u radu Čulinović-Herc, E.; Marinac Rumora, S.; Braut Filipović, M., *Pravno uređenje odnosa članova u zatvorenim (closely held) društvima na primjeru hrvatskog društva s ograničenom odgovornošću*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 39, 2018., 1, 45-90, te se na str. 55 navodi: „Prema podacima iz središnjeg Sudskog registra u RH na dan 1. lipnja 2017., ukupno 80 644 registriranih d.o.o.-a ima samo jednog člana, 18 393 d.o.o.-a ima dva člana, 3808 d.o.o.-a ima tri člana, dok 1387 d.o.o.-a ima četiri člana itd. Dakle, osnovanih d.o.o.-a s dva člana ima cca 17 %, s tri člana 3 %, s četiri člana 1 % itd. Bitno je da su od sveukupnog broja d.o.o., samo 350-ak d.o.o.-a osnovani s više od deset osnivača. Dakle, iz dostupnih podataka proizlazi da je najveći broj d.o.o.-a osnovan sa samo jednim članom (76 %), dok od preostalih d.o.o.-a većina ima manje od deset osnivača, iz čega proizlazi da 23 % d.o.o.-a u RH potpada pod kategoriju zatvorenog društva. Prikazane brojke jasno govore da je d.o.o. s jednim članom daleko najpopularniji način osnivanja d.o.o.-a, no ako se osniva s više članova, tada prevladavaju d.o.o.-i s dva do četiri člana.“ Dakako, podatci o bračnom statusu jedinog člana društva nisu nam dostupni, ali valja vjerovati da ih je po logici stvari velik broj, kao što je i upitno zna li drugi bračni drug za poslovne udjele i raspolaganja društvom.

vednosti iziskuju promjene kako ne bi bilo razlike u vlasništvu nad nekretninama i pokretninama u odnosu na poslovne udjele, jer oboje *in finem* predstavlja neku vrijednost i bogatstvo, barem u nekome trenutku.

5. ZAKLJUČAK

Imovinski odnosi bračnih drugova osobito u slučaju prestanka bračne zajednice mogu generirati znatne probleme i sudske sporove. Nepreciznost zakonskih odredaba i kolizija različitih propisa dodatni su razlog za brigu oko poštovanja načela vladavine prava, a upravo takav slučaj uočavamo u vezi sa situacijom kad jedan bračni drug za vrijeme bračne zajednice postaje samostalnim imateljem poslovnih udjela trgovačkog društva koje je udjele ostvario sredstvima rada ili potječu iz rada. Problemi odnosa bračnih drugova mogu se preletiti i na trgovačko društvo i njegovo funkcioniranje, osobito ako ono ima veći broj članova. Razvrgnuće bračne stečevine rješenje je za poremećene i raskinute bračne odnose, no kad ne postoji dovoljan stupanj izvjesnosti u sudskom postupanju odnosno odlukama, kad načelo zakonitosti nije na jednak način primijenjeno, kad postoji sukob zakona, kad zakon nije uzeo u obzir sve situacije, tada valja razmisliti o promjenama *de lege ferenda*.

Osnovni zahtjev bio bi promijeniti ObZ tako što bi valjalo eksplicite navesti da poslovni udjeli predstavljaju bračnu stečevinu te da je za njezinu podjelu nadležan općinski sud, bez obzira na to o kojoj je stvari ili pravu riječ. Potom bi s time trebalo uskladiti odnosno promijeniti odredbu ZPP-a o nadležnosti trgovačkih sudova ograničujući je na sporove o članskim pravima članova koji nisu bračni drugovi. Potrebno je i ZTD upotpuniti odredbama kojima bi se uredio način razvrgnuća poslovnih udjela kao dijela bračne stečevine kao i mogućnost da bračni drug koji je stekao poslovni udjel nakon razvrgnuća postane članom društva te se u knjigu poslovnih udjela upiše kao imatelj dijela poslovnog udjela.⁵⁷ Samo će tako biti udovoljeno zahtjevu pravičnosti, tj. da se taj (bivši) bračni drug u pravnom prometu legitimira kao imatelj dijela poslovnog udjela prema društvu, ostalim članovima društva i trećim osobama. Sudska odluka uvijek je kreator novih, izmijenjenih odnosa između zainteresiranih osoba, ali ima i opću snagu uspostavljanja smjera društvenih i pravnih odnosa. Čini se da je ZTD manjkav u pogledu navedenih problema, uključujući i neke posebnosti o kojima se izjašnjava jurisprudencija. Osnažiti sudsku praksu od nižih sudova

⁵⁷ Praksa VTS-a u nekim je odlukama (npr. Pž-2631/15 od 5. 1. 2016.) ograničena na priznanje (utvrđenje) da je bračni drug ovlaštenik na poslovnom udjelu (prema čl. 417. ZTD-a), no ne i član društva upisan kao imatelj dijela poslovnog udjela, što znači da posjeduje manje prava od svih drugih, upisanih članova.

naviše kao i izbjeći kolizije mišljenja visokih sudova važno je kako za opću sliku pravosuđa tako i za pojedince, u našem slučaju (bivše) bračne drugove koji se moraju moći pouzdati u propise i jedinstvenu sudsku praksu. Dakako, sklapanje bračnog ugovora (i) o poslovnim udjelima izlaz je iz mogućih prijedora bračnih drugova o njihovoj imovini koju su stekli tijekom trajanja bračne zajednice, no, neovisno o tome, vladavina prava stavlja pred zakonodavca zahtjev za cjelovitom slikom uređenja nekog pravnog odnosa, pa tako i bračne stečevine odnosno poslovnih udjela bračnih drugova.

LITERATURA

- Alinčić, M.; Bakarić, A., *Porodično pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1989.
- Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać, A., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2006.
- Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio, Treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Organizator, Zagreb, 2008.
- Belaj, V., *Bračna stečevina po Obiteljskom zakonu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 23, br. 1, 2002., str. 179-200.
- Čulinović-Herc, E.; Marinac Rumora, S.; Braut Filipović, M., *Pravno uređenje odnosa članova u zatvorenim (closely held) društvima na primjeru hrvatskog društva s ograničenom odgovornošću*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 39, br. 1, 2018., str. 45-90.
- Dugar, G., *Pravna uređitev podjetniškega premoženja zakoncev*, doktorska disertacija, Ljubljana, 2013.
- Gorenc, V.; Česić, Z.; Buljan, V.; Brkanić, V., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima, IV, izmijenjana i dopunjena naklada*, RRIF-plus, Zagreb, 2008.
- Hrabar, D., *Status imovine bračnih drugova – neka pitanja i dvojbe*, Godišnjak 9, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, 2002., str. 43-62.
- Jelinić, Z., *Bračna stečevina u kontekstu Zakona o trgovačkim društvima*, u: Rešetar, B.; Župan, M. (ur.), *Imovinskopравни aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2011., str. 121-137.
- Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava - osmo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.
- Prokop, A., *Komentar Osnovnom zakonu o braku*, Školska knjiga, Zagreb, 1969.
- Ruggeri, L.; Winkler, S., *Neka pitanja o imovinskim odnosima bračnih drugova*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 40, br. 1, 2019., str. 167-197.

Smerdel, B., *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb, 2020.

Šimović, I., *Poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću kao predmet bračne stečevine u Republici Hrvatskoj – teorijske dvojbe i izazovi u praksi*, u: Zbornik radova Šesti međunarodni naučni skup *Dani porodičnog prava – Imovinsko-pravni aspekti porodičnih odnosa*, Mostar, 2018., str. 253-265.

Summary

Dubravka Hrabar*

**CONTROVERSY OVER COURT JURISDICTION AND
BUSINESS SHARES IN THE LIGHT OF MARITAL
PROPERTY**

Companies and business shares are part of life. Certain ambiguities arise from the changing case law concerning the jurisdiction of the courts resolving issues regarding business shares when it comes to marital property, but also from inadequate legislation. This paper highlights the course of development of the legal regime concerning the property of spouses, which inevitably requires certain changes in terms of a stronger protection of spouses who are not members of the company, but may suffer great damage if business shares are acquired during the course of marriage. The constitutional requirement for the rule of law implies, inter alia, legal certainty which is not favoured by the current normative situation, marked by the fragmentation of court jurisdiction and legal norms regarding marital property, which is a family law institute. Certain changes in commercial and family law provisions, as well as in provisions governing court jurisdiction are necessary in order to avoid divergent treatment of different types of property belonging to spouses.

Keywords: business shares, spouses, marital property

---

* Dubravka Hrabar, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 3, 10000 Zagreb; dubravka.hrabar@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4103-8190